

Vedci ponúkajú štátom návod, ako vrátiť vodu do krajiny

26.8.2026 - Jozef Bednár | SAV

Európske partnerstvo Biodiversa+, ktorého partnerom je aj Slovenská akadémia vied, dnes zverejnilo spoločne s iniciatívou Water JPI sériu ôsmich odborných odporúčaní k obnove prírody. Ide o sumár poznatkov z 22 európskych výskumných projektov. Biodiversa+ ich predstavuje šesť dní pred termínom, do ktorého majú členské štáty EÚ predložiť Európskej komisii návrhy svojich národných plánov obnovy prírody.

Pre Slovensko, ktoré zažíva jedno z najsuchších liet za posledné desaťročia, prinášajú spomenuté odporúčania návrhy, ako obnovovať rieky, mokrade, lesy a pôdu tak, aby krajina lepšie zadržiavala vodu a znášala sucho aj povodne. Z európskeho kontextu z nich vyplýva, že jednotlivé lokality v európskych krajinách sa nemajú obnovovať izolovane a že súkromné financovanie obnovy prírody zostáva v Európe mimo chránených území okrajové — hoci odhadovaná potreba investícií tu dosahuje sumu 65 miliárd eur ročne.

„Obnova riek, mokradí a záplavových území zlepšuje stav biotopov aj ich prepojenosť a zároveň vracia krajine prirodzený vodný režim a schopnosť zadržiavať vodu. Riešime tým stratu biodiverzity aj adaptáciu na zmenu klímy zároveň,“ hovorí Radoslav Považan z Ústavu krajinnej ekológie SAV, v. v. i. *„Preto je dôležité, aby sa jednotlivé lokality neobnovovali izolovane. Obnovovať treba funkčnosť krajiny ako celku.“*

Termín na predloženie návrhov národných plánov obnovy prírody je 1. september 2026. Konečné plány budú schválené v roku 2027, no ich prvá revízia sa uskutoční až v roku 2032 — rozhodnutia prijaté teraz tak budú ovplyvňovať obnovu prírody v Európe na dlhé roky.

Spomenuté odporúčania nie sú pre Slovensko úplne nové. Za viac ako dve desaťročia zapojenia Slovenska do programu LIFE (samotný program LIFE sa začal v Európe v roku 1992) bolo u nás doteraz implementovaných viacero projektov obnovy vodných ekosystémov. Projekt Danube Floodplains, zameraný na obnovu vodného režimu dunajských ramien, mokradí a lužných biotopov, získal európsku cenu LIFE Awards v kategórii Príroda a biodiverzita. Na Východoslovenskej nížine sa v Senianskych rybníkoch a Medzibodroží obnovovali mokrade, kanály a staré riečne ramená. Rozsahom aj trvaním výnimočný je integrovaný projekt LIFE Living Rivers, ktorý sa venuje povodiam Dunaja, Hrona, Iplá a Belej. Skúsenosti máme aj s obnovou rašelinísk a slatín.

Podkladom pre akúkoľvek obnovu je poznanie toho, čo kde rástlo a rastie. Databázu slovenskej flóry a vegetácie Pladias SK, ktorá takéto poznatky sústreďuje a sprístupňuje, prevádzkuje Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i.

„Pladias SK sprístupňuje údaje o minulom aj súčasnom rozšírení druhov rastlín na Slovensku. Bez takýchto podkladov sa nedá určiť, aký bol pôvodný stav územia ani overiť, či obnovné opatrenia fungujú,“ poznamenáva Karol Marhold z Botanického ústavu Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i., ktorý gestoruje partnerstvo Biodiversa+ za Slovensko. *„Členstvo v Biodiversa+ zároveň znamená, že Slovensko nie je len prijímateľom európskeho výskumu biodiverzity, ale spoluutvára jeho zameranie,“* dodáva prof. Marhold.

Osem odporúčaní sa venuje konkrétnym typom ekosystémov aj podmienkam nevyhnutným pre

úspešnú obnovu – od zabezpečenia dodávok osív až po financovanie. Ukazujú napríklad, ako môžu riešenia založené na prírode znižovať tlak na systémy odvádzania dažďovej vody a riziko povodní v mestských povodiach, alebo ako môže hodnotenie klimatických rizík udržať účinnosť obnovných opatrení aj v meniacich sa podmienkach. Cieľom je pomôcť členským štátom pretaviť požiadavky Nariadenia EÚ o obnove prírody (Nature Restoration Regulation) do účinných opatrení. Zdravé a obnovené ekosystémy patria medzi najúčinnnejšie nástroje, ktorými Európa dokáže dlhodobo zmierňovať dôsledky sucha, požiarov a povodní. Nejde o odpoveď na jedno konkrétne leto, ale o schopnosť krajiny znášať výkyvy počasia v horizonte desaťročí.

„Veda v oblasti obnovy prírody ešte nikdy nebola tak dobre etablovaná a zároveň prakticky využiteľná. Tieto odporúčania pretavujú európsky výskum, politické odporúčania a praktické skúsenosti získané v posledných rokoch do usmernení, ktoré môžu tvorcovia politik využívať. Nariadenie o obnove prírody teraz vstupuje do kritickej fázy a členské štáty majú k dispozícii praktické usmernenia založené na dôkazoch, ktoré im pomôžu vytvoriť účinné plány. Vyzývame ich, aby ich využili,“ konštatuje Rainer Sodtke, spolupredseda Biodiversa+.

Biodiversa+ združuje 81 partnerských organizácií z 39 krajín. Je súčasťou Stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030, funguje od roku 2021.

Odborné odporúčania sú dostupné na: <https://www.biodiversa.eu/restoration/>.

Spracoval: Jozef Bednár

Foto: canva.com

https://www.sav.sk?doc=services-news&lang=sk&news_no=13864&source_no=20